

RESOLUCIJA O KULTURI

Razvita kultura je bila vso slovensko zgodovino temelj obstoja našega naroda. Prav zaradi svoje kulture smo Slovenci obstali kot narod dolga stoletja tuje nadvlade. V starejši in v novejši zgodovini, posebno v pol stoletja komunistične oblasti, je imela kultura pogosto tudi vlogo kritja, posrednika in nadomestila za neposredno postavljanje političnih zahtev. Danes pa je lahko nezasenčen izraz posameznikove in narodove izvirnosti ter sproščene ustvarjalnosti v bogatenju in osmišljanju človekovega bivanja. Zato nikakor ni sprejemljiva trditev, da je obdobja, ko je bila kultura konstitutivna prvina slovenstva, konec. Kultura je še naprej pomembna za državo, narod in vsakega posameznika.

Slovenci smo s svojo kulturo bogatili evropsko kulturno zakladnico in zajemali iz nje. Kultura nam je pomagala ohranjati zavest o hkratni pripadnosti slovenskemu narodu in Evropi. Po pridružitvi Slovenije Evropski zvezi bomo samo na področju kulture popolnoma suvereni, če si bomo to seveda hoteli in znali samozavestno zagotoviti že zdaj.

Najprepoznavnejši temelj slovenstva in naše kulture je slovenski jezik. Samo v tem jeziku, ki je že pol tisočletja tudi knjižni jezik, v samostojni Sloveniji pa državni jezik, znamo izražati svoja najgloblja čustva, strokovna in znanstvena spoznanja, se pogovarjati doma in na delovnem mestu; v njem molimo in govorimo o javnih zadevah, v njem izhajajo knjige, časopisi in revije, tečejo televizijski in radijski programi, vse stroke razvijajo slovensko strokovno izrazje, imamo slovenske šole, bogato in živo besedno umetnost, gledališče. Slovenščino tudi znanstveno raziskujemo: kot razvit moderni jezik je opisana v slovarjih, pravopisih, slovnica.

Svoj jezik smo ohranjali in razvijali z zavestnim prizadevanjem vseh ljudi–izobraženih in preprostih. Tako se mora slovenščina tudi danes uveljavljati na vseh novih področjih javnega življenja in novih tehnologij: v podjetništvu, turizmu, računalništvu (tudi internet), mobilni telefoniji idr. V razmerah globalizirane informacijske družbe to ni samoumevno, zato usode jezika dvomilijonske skupnosti ni mogoče prepuščati tržnemu liberalizmu, potrebna je aktivna jezikovna politika. Slovenska država mora zagotoviti, da bodo njeni prebivalci kot državljani in kot porabniki lahko o vseh javnih zadevah govorili in bili informirani v svoji materinščini. Ni sprejemljivo, da so naše mestne in vaške ulice polne tujih napisov, da so znanstvene in strokovne objave ne glede na resnično kakovost bolj cenjene, če izidejo v tujem jeziku. Oblast neupravičeno dopušča dvojezične napise tudi zunaj uradno priznanih manjšinskih območij; še bolj problematično je vsiljevanje slovensko-angleške dvojezičnosti na celotnem slovenskem ozemlju, npr. v vabilih na domače javne prireditve (ob odprtju prizidka Narodne galerije, ob predstavitvi novih izdaj nekaterih slovenskih založb idr.).

Da je v našem ravnanju z jezikom res marsikaj narobe, kažeta slaba funkcionalna pismenost in nezmožnost celo šolanih ljudi, da bi se v javnosti (na televiziji, radiu, v parlamentu idr.) izražali ustrezno svojemu govornemu položaju. Nekateri strokovnjaki, politiki in celo kulturniki pri svojih nastopih pogosto govorijo nerazumljivo in nekultivirano, v nižjem pogovornem jeziku.

Zato zahtevamo, da državni zbor sprejme zakon o javni rabi slovenskega jezika in da državni organi začnejo izvajati aktivno jezikovno politiko. Država mora poskrbeti za kakovosten pouk slovenskega jezika na vseh stopnjah šol –tudi na univerzah in visokih šolah; odpraviti je treba tako ocenjevanje znanstvenih del, ki ne glede na resnično kakovost daje prednost objavam v tujem jeziku. Pri upravičenem populariziranju učenja tujih jezikov pa je treba poudarjati, da znanje tujega jezika ni namenjeno izpodrivanju materinščine na njenih domačih tleh. Država mora zahtevati, da vsi projekti, ki se plačujejo z javnim denarjem, potekajo v slovenščini in da mora imeti tudi nastajajoča tretja slovenska univerza katedro za slovenski jezik. Od ljudi, ki bodo kot poslanci in funkcionarji zastopali Slovenijo v parlamentu in drugih organih Evropske zveze, pričakujemo, da bodo tam dosledno uveljavljali pravico do rabe slovenščine, ne pa se jih odpovedovali kakor nekoč v Beogradu.

Država mora zagotoviti ustrezno financiranje ustanov, ki raziskujejo slovenski jezik, kulturo in zgodovino, ter delovanje ustrezne mreže slovenskih gledališč, muzejev, glasbenih in likovnih ustanov ter snemanje kakovostnih slovenskih filmov. Komercializacija (npr. v gledališki dejavnosti) je koristna kot

spodbuda pri iskanju novih poti in oblik ustvarjalnosti, ne sme pa zaradi neustreznega državnega subvencioniranja priti do zaostajanja in izpodjedanja nekomercialnih ustanov in projektov.

Pravico do uživanja kakovostne kulture in do delovanja na področju kulture imajo vsi državljani, ne samo prebivalci večjih mest, zato mora država finančno pomagati občinam pri obnovi in gradnji kulturnih domov in ustrezneje razdeliti denar za kulturo, da bi tudi podeželje lahko razvijalo žlahtni amaterizem, ne pa se prepuščalo kulturnemu diletantizmu. Ohranjati in gojiti je treba vse vrste kulture, od visoke do množične.

Državljeni in država bi morali doseči, da bi državna televizija in tudi komercialne postaje, ki imajo koncesijo za oddajanje programov na območju Slovenije, izpolnjevale predpisana določila glede količine izvirnega slovenskega programa in da bi kupovale kvalitetne tuje filme in oddaje, ki bi ljudi bogatile, jih spodbujale k človečnosti in plemenitosti, ne pa jim vsiljevale nasilja, sovraštva in promiskuitete kot rednih načinov življenja in urejanja medčloveških razmerij.

Z davčno politiko in subvencijami je treba podpirati izdajanje nekomercialnih kvalitetnih knjig. Popolna prepustitev založništva tržni logiki je nedopustna. Več denarja je treba namenjati nakupu knjig za javne knjižnice.

Država naj z odkupovanjem umetniških del in z naročili podpira likovno umetnost. Možnost nastopanja v javnih galerijah in gostovanja v tujini naj imajo vsi kvalitetni likovni umetniki; razstavljajo naj tudi dobri amaterji, ki so zunaj klanske mreže.

Na glasbenem področju je treba finančno in strokovno podpirati delovanje dobrih vokalnih in instrumentalnih poklicnih in amaterskih ansamblov. Prav kvalitetni amaterski zbori in pihalni orkestri pogosto promovirajo našo kulturo v tujini.

Država mora zagotoviti visoko strokovno raven javnih zavodov za varstvo naravne in kulturne dediščine. Zakon o varovanju kulturne dediščine je pomanjkljiv, ker pri njegovem oblikovanju niso imeli zadostnega vpliva strokovnjaki, ki se z njo ukvarjajo, zato ga je treba popraviti. Nepopolnost zakonodaje povzroča obilico nepotrebne dela. Država mora poenostaviti postopke za pridobitev sredstev, ki jih daje za obnovo kulturne dediščine, hkrati pa zagotoviti več denarja za tiste vrste objektov, ki so bili v času komunizma prepuščeni propadanju. Obnovo in vzdrževanje kulturnih spomenikov državnega pomena naj v večji meri financira država.

Država bi morala bolj poskrbeti za kvalitetno šolanje vseh, ki bodo poklicno delovali na področju kulture. T. i. umetniškim akademijam je treba zagotoviti ustrezne prostore za normalno delo in kvaliteten študij, poskrbeti za ustrezno šolanje kustosov, konservatorjev in muzeologov, če hočemo slovensko kulturno dediščino ohraniti prihodnjim rodovom.

V kulturi bi se morala bolj uveljaviti sponzorstvo in donatorstvo, kar pa je nemogoče brez spremembe davčne politike. Sredstva, darovana za kulturo, naj se odštevajo od davčne osnove. Davčne olajšave naj se uvedejo tudi za vlaganje v kulturne objekte, kakor je urejeno v nekaterih evropskih državah.

Če bo država Slovenija dejansko storila več za kulturo, bo vredna upravljavka in nadaljevala izročila Primoža Trubarja, Franceta Prešerna, Antona Martina Slomška, Ivana Cankarja in drugih, ki jih tako rada omenja na slovesnostih, njeni državljani pa bodo hkrati samozavestni državljani Slovenije v družini evropskih držav.